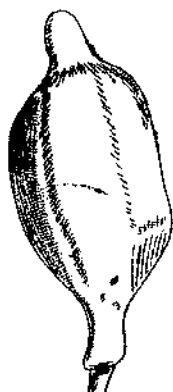

BURBAUMIA

MEDEDELINGEN van de BRYOLOGISCHE
WERKGROEP der KON.NED.NAT.HIST.VER.

6e Jaargang No 3/4 - October 1952

REDACTEUR: E. Agsteribbe, Galileiplantsoen 5 huis, Amsterdam-Oost
ADMINISTRATEUR: S. Groenhuyzen, Wijttenbachstraat 14^{III}, A'dam-O.,
gemeente-giro G 183 (via postgiro 13500)

BRYOLOGISCHE BRIEVEN UIT INDONESIE

door Dr Wim Meijer

I. Levermossenstudie "on the spot" (The Study of tropical hepatics on the spot)

Bogor, 1 Juni 1952.

Het is de bedoeling onder deze titel van tijd tot tijd beschouwingen te schrijven over de studie van de Maleise mosflora en verslag uit te brengen over allerlei bryologische indrukken opgedaan in Indonesië. Het is moeilijk om hiermee een begin te maken, omdat deze materie een dergelijke veelheid van aspecten biedt dat ik niet goed weet waarover ik het eerst zal beginnen te schrijven. Het beste lijkt me eerst maar eens iets te vertellen over het belang van de levermossenstudie hier ter plaatse en over de problemen waarvoor een nieuw aangekomen bryoloog, speciaal hepaticoloog, zich hier gesteld ziet. Daarna kan dan eens iets meer verteld worden over de vormenrijkdom die bepaalde geslachten hier te zien geven en over de mosflora van speciale beperkte gebieden. De mossenman zit hier in een gebied, dat in bryologische rijkdom ons Hollandse kikkerlandje verre overtreft. Men vindt hier op Java even-

veel geslachten van levermossen als soorten in Holland, nl. een honderdtal. In de hele Archipel komen ongeveer 2000 soorten van levermossen voor volgens de gegevens die Prof. van der Wijk en ondergetekende tot dusverre verzamelden.

Zoals bekend, zijn de nog talrijker bladmossen door Fleischer op een geniale wijze bewerkt. M.i. is het succes van Fleischer vooral te danken aan het feit dat hij in de gelegenheid was gedurende verschillende jaren (1898-1903 en 1908-1913) zelf het Maleise en de omringende gebieden te bereizen, zelf grote collecties aan te leggen en te bewerken. Voor systematici die tevens veldbioloog zijn (en welke bryoloog is niet tevens veldbioloog), gaat er een geweldige stimulans uit van eigen ervaring en waarneming in het veld. De beste verzamelaar is de specialist en de beste bewerker is bij mossen in vele gevallen ook deze zelfde verzamelaar. Geen enkele hepaticoloog is tot dusver in staat geweest langer dan een half jaar ter plaatse ervaring van de levermosflora van de Maleise Archipel op te doen. Dat is m.i. een van de oorzaken dat we nog steeds zeer onvolledig over deze flora ingelicht zijn.

Schiffner bezocht van December 1893 tot en met Juli 1894 West-Java en gedeelten van Sumatra. Duizenden nummers van levermossen zijn er toen door hem verzameld. De bewerking moest grotendeels tot later uitgesteld worden. Ze is door Schiffner later in Europa voltooid voor de Marchantiales, de Jungermanniales anacrogynae en de Epigonanthaceae van de Jungermanniales acrogynae.

Verdoorn verrichtte later, van April tot September 1930, een analoog onderzoek ter plaatse. Hij nam zelf Frullania en de Lejeuneaceae holostipae voor zijn rekening en organiseerde met "Annales Bryologici" een verdere bewerking van de collecties, in een vruchtbare internationale samenwerking van bryologen. Met de tweede wereldoorlog is daaraan een einde gekomen. Als nieuw project is nu aan de horizon verschenen een globaal overzicht van de Maleise levermosflora, in het kader van de "Flora Malesiana". Opnieuw zal hierbij sprake zijn van een internationale samenwerking. (Zie het artikel van Prof. van der Wijk hierover in het "Flora Malesia Bulletin" No 8, Juli 1951, 264-267.)

Voor het toegankelijk maken van de rijkdommen van de Maleise levermosflora is echter meer nodig dan een bewerking van de bestaande herbarium-collecties. In de eerste plaats moeten deze collecties nog op vele plaatsen aangevuld en uitgebreid worden. Een dergelijke extensieve exploratie kan natuurlijk het beste geschieden door ter plaatse aanwezige bryologen, die tijdens alle seizoenen en in de meest ongewone hoeken en gaatjes rond kunnen snuffelen, zodoende volledig fructificerend materiaal kunnen verzamelen

en uit eigen ervaring de oecologische variabiliteit van de soorten kunnen bepalen. Hoeveel "soorten", die op grond van slecht herbariummateriaal onderscheiden zijn, blijken niet al spoedig, na grondig onderzoek door een bryoloog van de "type localities", identiek te zijn? In Verdoorn's werk vindt men hiervan talrijke voorbeelden. Zelf ondervond ik dit bij een geslacht als *Megaceros*. Van West-Java zijn drie soorten beschreven, die op grond van allerlei futille verschillen als aparte soorten zijn onderscheiden, heus niet alleen door Stephani, maar ook door Goebel en Campbell. Het levende materiaal, ter plaatse verzameld en meteen grondig bestudeerd, leert nu dat we hier niet met drie maar met één en dezelfde soort te doen hebben, nl. *Megaceros grandis* Aongstr. Zeer waarschijnlijk wordt nu op grond van dit onderzoek, dat apart voor Sumatra, Celebes en de Molukken beschreven soorten alle tot bovengenoemde behoren. Een ander voorbeeld is de variatie van een soort van de laagvlakte tot hoog in de bergen. Pas op grond van uitgebreide collecties van liefst volledig fructificerend materiaal kan men er achterkomen of we hier inderdaad met één soort, eventueel in locale oecospecies te verdelen, te doen hebben. Tussen twee haakjes, het varieteitsbegrip dat tot dusverre op zo'n complex toegepast werd, bevredigt niet erg meer. Meer gefundeerd is natuurlijk een systematiek waarbij modificaties van erfelijk constante "oecospecies" gescheiden worden. Dat alles eist echter onderzoek ter plaatse, net zoals wij dat in Europa en Noord-Amerika gewend zijn.

Gedurende de weinige maanden dat ik hier nu ben, heb ik reeds allerlei fraaie bevestigingen kunnen vinden van de vooral herhaaldelijk door K. Müller verdedigde stelling dat voor de levermossystematiek het onderzoek van de sporogoniën, van de antheridiën en de olielichamen bij levend materiaal van het grootste belang is. Doordat ik hier langer dan zes maanden verblijven kan, ben ik zo gelukkig een van de eerste bryologen te zijn die hier ter plaatse tot dergelijk onderzoek in staat is. Het volgende voorbeeld lijkt me ter illustratie geschikt. Ik had in het begin nogal moeite om in het geslacht *Plectocolea* enkele zeer algemeen voorkomende soorten te onderscheiden. De beschrijvingen van Schiffner en het soms moeilijk op te weken herbariummateriaal, meestal steriel, zonder olielichamen, zonder duidelijk aanwezige antheridiën, boden te weinig houvast om de soorten te leren herkennen. Onderzoek van veel levend materiaal, rijkelijk van sporogoniën en antheridiën voorzien, heeft me nu geleerd dat met behulp daarvan de soorten in dit geslacht veel makkelijker te omgrenzen zijn en door de specialist te herkennen. Het was voor mij eerst nogal lastig uit te maken wat nu precies tot *Plectocolea truncata* behoorde en wat tot

Plectocolea tetragona. Al spoedig viel op dat er tussen de onderzochte vormen een voorkwam die grote olielichamen bezat in verspreide bladcellen, op de wijze van de diffuse ocellen bij bepaalde Lejeuneaceae, terwijl een andere, zeer sterk hierop gelijkende vorm in elke cel een aantal spoelvormige olielichamen bevatte. In gedroogd herbariummateriaal is van dit verschil niets meer te zien. Er bleek hiermee echter samen te gaan dat de "ocellate" vorm binnen één blad grote verschillen in celafmetingen vertoont, als men de basis met de top vergelijkt: aan de basis cellen die relatief zeer groot zijn; bij de andere vorm bleek dat niet het geval te zijn. De cellen zijn daar aan de bladbasis niet noemenswaard groter dan aan de rand, bij de top. Ik was er nu al spoedig van overtuigd dat ik hier dus twee verschillende soorten te pakken had. Op grond van het celnet en van de grotere afmetingen van de plant was de ocellate vorm met *Plectocolea tetragona* te identificeren en de andere met *Pl. truncata*, tenminste met één van de variëteiten daarvan. De vraag deed zich nu voor of de verschillen in olielichamenverdeling en -bouw en in celnet van grote systematische betekenis geacht moeten worden. Onderzoek van de bouw van de kleppen van het sporogonium en van de verdeling van de geslachtsorganen bracht toen aan het licht dat ook op deze punten beide soorten verschillen. Ook hiervan heeft Schiffner weinig kunnen vertellen op grond van het dode herbariummateriaal. Speciaal de kapselwandverdickingen blijken duidelijk verschillend te zijn en de ene soort draagt de antheridiën vlak onder de perianthen, de andere op afzonderlijke mannelijke planten. Elders hoop ik meer in detail één en ander te beschrijven. Het gaat hier alleen om te laten zien wat je met levend materiaal, dat je zelf verzamelen kunt in de omgeving, allemaal uit kunt halen, vergeleken met droge herbariumstudie. Juist bij tropische mossen is dergelijke studie nog zo sterk verwaarloosd, terwijl zij daarbij juist zo veelbelovend is, vanwege de verscheidenheid die erbij geboden wordt.

In dit verband wil ik speciaal wijzen op het morphologische werk van Goebel en Campbell, dat talrijke interessante waarnemingen aan Maleise levermossen bevat. Bij de Anthocerotaceae, bij interessante vormen als *Treubia*, *Calobryum* en *Metzgeriopsis* heeft dit onderzoek volkomen nieuwe aspecten geopend. Hopelijk zullen in de toekomst nieuwe vondsten en een daarop voortbouwend vergelijkend morphologisch onderzoek nieuwe impulsen aan de levermossenstudie geven. M.i. zal dan echter het morphologische werk beter met het zuiver taxonomische gepaard moeten gaan. Goebel en Campbell hadden het ongeluk dat ze in een periode werkten waarin de systematische bewerking door iemand als Stephani van de planten die zij morpholo-

gisch onderzochten, onvoldoende tot zijn recht kwam. Het was misschien beter geweest als zijzelf behalve morpholoog ook systematici geworden waren, met het oog op het feit dat zij als mensen "on the spot" daartoe het beste in staat waren. Was Stephani al zo gewend aan de onooglijkheid van gedroogde thallose levermossen dat hij een pluk toevallig daartussen geraakte tabak als een *Riccia* determineerde, of zou het een uiting van ergernis zijn geweest over de ongeschiktheid van het te beschrijven ineengeschrompelde materiaal?

Levermossenstudie "on the spot", dat wil niet alleen zeggen: de gelegenheid tot grondiger morphologisch en taxonomisch onderzoek, maar ook van de groeiplaatsen en van de combinaties waarin de soorten daarin plegen op te treden. Bij dit onderzoek zullen de bladmossen meestal gezamenlijk met de levermossen bekeken worden, omdat ze in vele gevallen door elkaar groeien. De verscheidenheid is ook hier weer groot. De substraten strekken zich uit van hete kust vlakten tot de koelere bergregioenen, van streken met hoge constante regenval tot periodiek droge, van open aardstortingen tot de 100% verzadigde atmosfeer in diepe weelderige beekravijnen in de oerwouden, van mangrovebos tot de rotspartijen bij sneeuw en ijs op de bergen van Nieuw Guinea.

Het meest beroemd als tropische mossen-standplaats is het z.g. zevelbos, het mosbos, dat tussen 1800 en 2500 m. boven de zeespiegel in West-Java, elders soms veel lager, als een zeer bepaalde gordel op vulkanen en andere gebergten voorkomt. Door velen is de romantiek van dit mosbos, waar de dunne stammetjes en de takken aan alle kanten bekleed, ja letterlijk behangen zijn met mossen en de gehele doorweekte bodem ermee bedekt is, bezongen. Zou het ook niet interessant zijn eens nadere gegevens te verzamelen over de samenstelling van deze vegetaties, om dan verschillende mosbossen met elkaar te vergelijken?

Het mosbos moge zeer rijk aan soorten zijn, talrijke andere vertoeven alleen in lagere regioenen. De met diverse *Marchantia*-soorten begroeide wanden behoeft men zo hoog niet te zoeken. Op West-Java vertonen bezonde steile weginsnijdingen heel aparte mosvegetaties, die sterk overeenkomen met natuurlijke aardverschuivingen, ja, van daaruit eigenlijk geheel bevolkt moeten zijn toen de eerste wegen aangelegd werden. Op rubberbomen, in allerlei tuinen en parken, op laanbomen, langs greppels in het lagere heuvelland en in een enkel natuurlijk bosje leven voor een deel weer andere mossencombinaties dan op een 100 m. boven de zeespiegel of nog hogerop. Ongevoelige soorten, die van laag tot zeer hoog gaan, kan men aantreffen naast soorten die slechts tot de laagvlakte beperkt

zijn. Het spreekt vanzelf dat de combinaties van de soorten hierdoor een sterke verscheidenheid vertonen.

Dat zijn zo enkele aspecten die de baru (nieuw-aangekomen) - bryoloog hier reeds in de eerste maanden van zijn verblijf voor ogen krijgt. Van allerlei zaken, van de vormverscheidenheid in bepaalde geslachten, van de soortsgrenzen binnen die geslachten (ook in verband met de geografische verspreiding) en van de zojuist genoemde uiteenlopende mossenvegetaties valt natuurlijk in detail nog veel meer te vertellen. Maar laten we dat voor de volgende brieven bewaren.

Summary:

An impression is given of the richness of the tropical liverwort flora. A short historical review of systematic work hitherto published on hepatics of the Malayan archipelago shows that much must still be done. Only an hepatologist who stays sufficiently long in tropical regions to study the liverworts on the spot will be able to classify them successfully. To illustrate this, the case is given of three species of *Megaceros* which have been described in the literature; a critical study of the living material has shown them to be a single species, namely *Megaceros grandis* Aongstr. K. Müller has stressed the importance of examining the sporogonia, antheridia and oil-bodies of living plants for the systematics of the liverworts, a statement amply confirmed by the author. Only in this way was it possible to differentiate quite easily between *Plectocolea* and *Plectocolea tetragona*. Finally, a short description is given of the different regions and stations in the tropics where liverworts are to be found.

+ +
+

└ truncata

BRYOLOGISCHE VOORJAARSEXCURSIE IN DE OMGEVING VAN BERGEIJK (N.BR.) OP 3, 4 EN 5 MEI 1952

Verslag door J. Landwehr

Het oorspronkelijk plan voor de voorjaarsexcursie was een bezoek aan Rockanje, om daar de mosflora te bestuderen. Het bleek echter dat de mogelijkheid om vrij rond te dwalen miniem was, daar we gebonden waren aan de aangelegde paden. Nu zij toegegeven dat betreden plaatsen soms aardige vondsten kunnen opleveren. Het onderzoek echter van een tredplantengemeenschap, in dit geval een "tredmossengemeenschap", kan tot indolentie leiden; daarvan is dus afgezien.

De omgeving van Bergeijk en Valkenswaard is toen als terrein van onderzoek uitgekozen. De verwachtingen van dit gebied waren vrij hoog. Bryologisch gezien is deze tocht echter niet bijzonder geslaagd, daar de mosflora plaatselijk éénvormig of arm te noemen was. Het is natuurlijk mogelijk dat het gezelschap deze excursie onbevredigend vond omdat velen gewend zijn in het buitenland een rugzak vol mossen mee te slepen. Toch is het goed geweest deze tocht meegemaakt te hebben, omdat hierdoor de kennis van ons land verrijkt is en bovendien goede vondsten zijn gedaan en verscheidene interessante plekje met grote belangstelling voor landschap en flora zijn bekeken.

De deelnemers waren Mevr. Koopman, Mevr. Nannenga-Bremekamp, Agsteribbe, Benjaminsen en verloofde, Booy, Groenhuijzen, Landwehr, Luitingh, Margadant, Vergouw en Zwanenberg. De leiding berustte bij Margadant.

De "Heuvelse Hoeve" was ons onderdak, waar de buitengewoon gastvrije familie Weijnen ons een aangenaam verblijf verschafte. De avond werd gekort met leerzame en interessante gesprekken, waarbij Vader Weijnen ons veel van de geschiedenis en beleving der streek vertelde, terwijl de belangstelling van de gezinsleden voor plant, dier en bodem een verkwikking was. Van deze plaats hartelijke dank voor de genoten gastvrijheid.

Het onderzochte terrein bestaat in hoofdzaak uit heiden en vennen, gedeeltelijk op Nederlands, gedeeltelijk op Belgisch grondgebied gelegen. De grond is schraal en bestaat uit zand met wisselende hoeveelheden humus. Trouwens, in voorhistorische tijden behoorde dit terrein tot het stroomgebied van de Maas zelf en vele van de overgebleven plassen en vennen zijn eigenlijk resten van oude Maasbeddingen of zijrivieren daarvan, ofwel delta-armen. De nog aanwezige beken behoren alle tot het stroomgebied van de Maas en

hun water is meestal kalkhoudend.

3 Mei 1952 - Zodra de deelnemers in Eindhoven aankwamen begon het te regenen en gedurende twee uur ploeterden zij door een slagregen op weg naar de Beekloop bij Bergeijk. Daar aangekomen werd het gelukkig droog en kon dus ongestoord genoten worden van de schilderachtige meanders en de steile begroeide oevers van de beek. Niet alleen werden hier IJsvogeltjes gezien, maar het lukte ook om in de lemige oever hun nesten te vinden. De oogst aan mossen was vrij mager; *Cratoneurum filicinum* bij een kunstmatig watervalletje en veel *Plagiothecium silvaticum* langs de oevers. Verderop werd een drooggekomen gedeelte van de Pastoorsweier bekeken. De bodem was bedekt met een massavegetatie van *Drepanocladus aduncus* en Charasoorten. Aangezien het reeds laat was, werd besloten om in een geforceerde mars naar Bergeijk te gaan. Laat in de avond kwamen de deelnemers hier aan.

4 Mei 1952 - Eerst werden de vloeiveiden onderzocht. Deze zijn botanisch buitengewoon interessant. Ze zijn beplant met populieren en bestaan uit schrale zandgrond, circa 80 jaar geleden ontgonnen. De eigenaars hebben er indertijd een bevoelingsstelsel voor ontworpen dat enig is in zijn soort, want het kalkrijke Dommelwater wordt langs vernuftig aangebrachte lopen, overstorten en greppels de weiden ingebracht. Hierdoor is niet alleen een rijke waterhoeveelheid aanwezig, maar de constante kalktoevoer geeft een groot afslibbaar gehalte aan de magere grond. Hierdoor is een typisch milieu ontstaan met een karakteristieke flora. Terloops noteerden we enkele soorten: *Ophioglossum vulgatum*, *Carex glauca*, *Ajuga reptans*, *Listera ovata*, *Primula veris*, *Primula elatior*, *Saxifraga granulata* en *Campanula rhomboidalis*.

Het begon nu weer te regenen en een groot deel van de verdere dag is het ook niet meer droog geweest. De deelnemers trokken nu over de heuvelse heide, een verlaten, reeds gedeeltelijk ontgonnen vlakte. De oogst aan mossen was schraal, in hoofdzaak veenmosses, maar toch werd hier door een der deelnemers (S.G.) het vrij zeldzame levermosje *Cladopodiella francisci* gevonden. Het is niet onmogelijk dat deze excursie ook nog een nieuwe indigeen opgeleverd heeft. Mevr. Mannenga-Bremekamp heeft in het materiaal van de heuvelse heide minuscule *Cephaloziella* gevonden, door haar gedetermineerd als *C. striatula* (Jens.) Douin. Haar determinatie is gebaseerd op de duidelijke papilleuze en dikwandige bladcellen en op de onregelmatige bladrand (amph.). Deze gegevens stemmen overeen met wat K. Müller over deze soort zegt. De herddeterminatie is door Landwehr gedaan, alles klopte tot zover, doch door het ont-

breken van de sporophyt was het niet mogelijk om de determinatie te bevestigen. Vervolgens heeft Agsteribbe het materiaal bekeken; hij kwam tot de conclusie dat er met evenveel recht gesproken kan worden van *C. elachista* (Jack.) Schiffn. var. *spinigera* (Lind.) K.M., daar beide in steriele staat geen verschilpunten van belang opleveren. Voorlopig is het dus niet mogelijk een zekere determinatie te stellen. Opgemerkt dient nog te worden, dat K. Müller aan de geldigheid van *C. striatula* als soort twijfelt (Zie K. Müller: *Lebermoose II, Nachtrag, pag. 787*).

De groep was nu op Belgisch grondgebied aangeland, de z.g. Plateaux, een eenzame, uitgestrekte heide met vele vennen. Merkwaardiger wijze bleken deze vennen een zeer arme mosvegetatie te hebben, zelfs veenmosses kwamen in sommige niet voor. Niettemin leverde een van de laatste vennen (Hageven) op dit terrein een zeer mooie vondst op, n.l. *Mnium cinclidioides* en wel in dichte hoge polletjes. *Calliergon giganteum* kwam hier ook veel voor, benevens enige *Riccardia*-soorten.

5 Mei 1952 - Vanuit Valkenswaard werd zuidelijk getrokken langs de reeks vennen, beginnende met het Molenven en eindigende met 't grote Malpaysven. Het Molenven, grotendeels met riet begroeid, bleek een interessante mosvegetatie te hebben, o.a. *Scorpidium scorpidioides*. De onmiddellijke omgeving bestond uit een zanderig, heuvelachtig terrein, begroeid met *Calluna*, *Juniperus* en enkele lage eiken. Ook hier kwamen enige aardige soorten tevoorschijn, zoals *Barbilophozia barbata* en *Dicranum rugosum*. Het landschap dat men nu te zien kreeg was een openbaring voor het nogal verwende gezelschap. Vooral de vennen met een mooie oeverbegroeiing en genesteld tussen de met heide begroeide zandheuvelds waren de tocht meer dan waard. *Gymnocolea inflata* was in alle vennen zeer algemeen, soms wel vierkante meters bedekkende. Ook *Cladopodiella fluitans* werd in de meeste vennen gevonden, terwijl de voor onze heidevennen zo karakteristieke levermosses, *Mylia anomala* en *Odontoschisma sphangi* niet ontbraken.

Tot de merkwaardigste vondsten mogen gerekend worden *Mnium cinclidioides*. Deze zeer zeldzame *Mnium* groeide hier werkelijk in grote hoeveelheid. De standplaats kwam ook overeen met die van *Mnium subglobosum*. Deze *Mnium* houdt ook van lichte schaduw en een zeer natte groeiplaats. *Mnium cinclidioides* was dan ook haast aan elke voet van wilg- of vuilboomstronk te vinden. De groeiwijze was min of meer horstgewijs in het waterrijke ven. Dit zeldzame mos was de dag tevoren reeds gevonden, maar op Belgisch gebied. De twee vindplaatsen die nu ontdekt werden (Vaarven en Malpaysven) zijn de Zuidelijkste in Nederland. De laatste vermelding van deze

soort in de Prodrumus dateert van 1831! Pas in de laatste jaren is dit mos herontdekt, o.a. door Benjaminsen en W. Meijer.

Summary

A bryological excursion was held in the vicinity of Bergeijk, a hamlet near the Belgian border, and situated in the province of Noord Brabant. It is mainly a region of moors and fens. The soil is poor and consists of sand, mixed with variable amounts of humus. In prehistoric times all this area belonged to the watercourse of the Meuse and many existent lakes and fens are really old and abandoned beds or arms of this river and its affluents. The brooks encountered here are tributary to the Meuse and their water is usually calcareous.

The most noteworthy find was *Mnium cinclidioides*, discovered not only in a fen just across the border in Belgium, but also in two fens to the south of Valkenswaard. It grew quite luxurantly on small hummocks at the base of *Myrica* and *Frangula* shrubs in a very soggy bog. This moss is very rare in the Netherlands and has only been found thrice in the last few years.

The liverworts, characteristic for these fens, e.g. *Odontoschisma sphagni* en *Mylia anomala* were also encountered. Other notable finds were *Cladopodiella fluitans* (locally fairly common), *Cladopodiella francisci*, *Scorpidium scorpioides*, *Orthocaulis kunzeanus* and several *Riccardia*-species.

Lijst van de gevonden soorten

De nomenclatuur is zoals R. v.d. Wijk en W.D. Margadant die geven in "Buxbaumia" 4, 1947, pag. 50-56.

Afkortingen

- Vl = Vloeiweiden (S 5-33-23)
 WB = Watervalletje en beekloop bij Bergeijk (S 5-24-31)
 BW = Populierenbeek en omgeving Heuvelse Hoeve (S 5-33-21)
 H = Heuvelse Heide (S 5-33-42)
 P = Pastoorsweier (S 5-24-33)
 RV = Reisven (S 5-14-44)
 VV = Vaarvennen (S 5-24-22)
 MV = Molenven en omgeving (S 5-14-44)
 PV = Plateauxvennen (S 5-34-14, 34-32, 34-41, 34-23)
 MpV = Malpaysvennen (S 5-24-22)

KV = Koolbliksvan

MUSCI

<i>Amblystegium juratzkanum</i>	PV, BW
" <i>serpens</i>	Vl, H
" <i>varium</i> var. <i>serrulatum</i>	P
<i>Atrichum undulatum</i>	P, KV, WB, BW
<i>Aulacomnium androgynum</i>	MpV
<i>Barbula convoluta</i>	Vl
<i>Brachythecium rutabulum</i>	Vl, WB, H
" <i>velutinum</i>	Vl, WB
<i>Bryum argenteum</i>	BW, WB
" <i>capillare</i>	WB, Vl, PV
" <i>pallens</i>	H, P, PV
" " var. <i>fallax</i>	Vl
" <i>pseudotriquetrum</i>	MV, PV, WB
<i>Calliergonella cuspidata</i>	Vl, MV, PV, MpV, H, WB
<i>Calliergon cordifolium</i>	WB, MV, VV(cum spor.)
" <i>giganteum</i>	PV
" <i>stramineum</i>	VV
<i>Campylium polygamum</i>	MV, H, PV
" <i>stellatum</i>	MV, MpV
<i>Campylopus flexuosus</i>	VV, MV
" <i>fragilis</i>	MV
" " var. <i>pyriformis</i>	VV, MV
<i>Ceratodon purpureus</i>	MV, WB, H, PV, BW, Vl
<i>Climacium dendroides</i>	Vl, MV, WB
<i>Cratoneurum filicinum</i>	WB, PV
<i>Dicranella cerviculata</i>	H, VV, MV
" <i>heteromalla</i>	KV, H, MV, PV, BW, WB, RV, VV
<i>Dicranoweisia cirrata</i>	Vl
<i>Dicranum rugosum</i>	MV
" <i>scoparium</i>	MV, VV
<i>Drepanocladus aduncus</i>	PV, P, H
" <i>exannulatus</i>	PV
" <i>fluitans</i>	H, MV, PV, VV, MpV, BW
" <i>sendtneri</i>	MV, P, MpV
<i>Eurhynchium schleicheri</i>	WB
" <i>stokesii</i>	Vl, PV, MV, WB
" <i>striatum</i>	MV, Vl
<i>Fissidens adianthoides</i>	MV
<i>Fontinalis antipyretica</i>	WB
<i>Leptobryum pyriforme</i>	BW

<i>Leptodictyum riparium</i>	PV, BW, WB, VI
" <i>trichopodium</i>	H, PV
<i>Mniobryum albicans</i>	H
<i>Mnium affine</i>	H, BW, VI, WB, MV
" <i>cinclidioides</i>	PV, MpV, VV
" <i>cuspidatum</i>	BW
" <i>hornum</i>	MpV, BW, WB, PV
" <i>punctatum</i>	P, WB, VI
" <i>undulatum</i>	VI
<i>Oxyrhynchium swartzii</i>	VI
<i>Philonotus caespitosa</i>	H, WB
<i>Plagiothecium denticulatum</i>	BW, MV, WB
" <i>ruthei</i>	MpV, VI
" <i>silvaticum</i> fo. <i>propagulifera</i>	WB
<i>Platyhypnidium riparioides</i>	WB
<i>Pleurozium schreberi</i>	MV
<i>Pogonatum aloides</i>	VV, MV, RV, WB, H
<i>Pohlia bulbifera</i>	PV
" <i>grandiflora</i>	H
" <i>nutans</i>	WB, VI, RV, MV, VV, H, PV, MpV, KV
" " fo. <i>sphagnetorum</i>	MV
" <i>proliger</i>	VI, VV, PV, H
<i>Polytrichum commune</i>	VV, PV, WB, H, MV
" <i>piliferum</i>	KV, H, WB, PV, VV
<i>Pseudoscleropodium purum</i>	BW
<i>Rhynchostegium confertum</i>	KV
" <i>megapolytanum</i>	H
<i>Scorpidium scorpioides</i>	MV, BW
<i>Sphagnum compactum</i>	MpV, VV, H
" <i>cuspidatum</i>	MV, P, H, PV, VV
" <i>fimbriatum</i>	VV, H
" <i>obesum</i>	MV, PV, BW, VV, MpV
" <i>palustre</i>	VV, H
" <i>papillosum</i>	MV, MpV, VV, PV, H
" <i>plumulosum</i>	VV
" <i>recurvum</i> var. <i>amblyphyllum</i>	MV
" <i>subsecundum</i>	H, VV, MV, PV, MpV
<i>Tetraphis pellucida</i>	MV
<i>Tortula muralis</i>	WB

HEPATICAE

<i>Barbilophozia barbata</i>	MV
<i>Calypogeia arguta</i>	BW

<i>Calypogeia fissa</i>	MV, VV
" <i>trichomanis</i>	MV, MpV, VV, PV
<i>Cephalozia bicuspidata</i>	H, BW, MpV, VV, PV, RV, MV
" <i>connivens</i>	MV, VV
<i>Cephalozia starkei</i>	MV
" cf. <i>striatula</i>	H (det. E.N.-B.)
" <i>spec.</i>	VV, PV
<i>Chiloscyphus polyanthus</i>	MV, P, PV, VV, WB, BW
<i>Cladopodiella fluitans</i>	PV, VV, BW
" <i>francisci</i>	H (det. S.G. teste E.A.)
<i>Conocephalum conicum</i>	BW, WB, H, VI
<i>Diplophyllum albicans</i>	WB
" <i>obtusifolium</i>	VV, MV
<i>Fossombronia spec.</i>	WB
<i>Gymnocolea inflata</i>	H, MV, RV, VV, PV
<i>Isopachis bicrenatus</i>	VV, MV, RV
<i>Lepidozia setacea</i>	VV
<i>Lophocolea bidentata</i>	MV
" cf. <i>cuspidata</i>	BW
" <i>heterophylla</i>	VI, MV
<i>Lophozia ventricosa</i>	MV, VV
<i>Marchantia polymorpha</i>	BW, WB
<i>Marsupella emarginata</i>	RV
<i>Mylia anomala</i>	VV
<i>Nardia geoscyphus</i>	H, VV, MV, RV, P, WB
" <i>scalaris</i>	RV, VV
<i>Odontoschisma sphagni</i>	VV, MV
<i>Orthocaulis kunzeanus</i>	VV
<i>Pellia epiphylla</i>	H, BW, WB, VI, PV
<i>Plectocolea crenulata</i>	BW, PV
" " var. <i>gracillima</i>	BW (det. E.A. en S.G.)
<i>Ptilidium ciliare</i>	MV
<i>Riccardia multifida</i>	H, PV
" <i>pinguis</i>	PV
" <i>sinuata</i>	MpV (cum gemmae)

+ +
+ +

EFN EXCURSIE NAAR HET MIDDACHTER BOS

door J.J. Barkman

Op 21 April 1951 maakte ik een excursie naar het Middachter bos bij De Steeg (tussen Velp en Dieren). Toen ik onlangs de daar verzamelde mossen ging determineren, bleken er diverse verrassende vondsten uit te voorschijn te komen, zodat het me wel de moeite waard leek eens de aandacht van onze bryologen op dit bos te vestigen.

Het bos is particulier eigendom, behoort bij het kasteel en is niet vrij toegankelijk. Men moet zich dus met de eigenaar verstaan, en ofschoon eind April een pracht tijd is (de voorjaarsflora, waaronder Pulmonaria, Adoxa, Chrysosplenium, Anemone, enz., staat dan in volle bloei), toch doet men beter een andere tijd van het jaar te kiezen, want er broeden veel fazanten, en al was de eigenaar zo geschikt om mij desondanks toe te laten, liever heeft hij het natuurlijk niet in deze tijd van het jaar.

Het Middachter bos (P 6-15-14) ligt op de grens van de Veluwe zandgronden en de rivierklei van de IJssel en bestaat uit voedselrijke grond met een vrij hoge waterstand. Sociologisch zijn er vnl. 5 bos-typen te onderscheiden. Op het minst vochtige deel groeit hoog opgaand, zeer open eikenbos, zonder struiklaag, met een dichte, lage kruidlaag en met weinig bodemmossen. Het is het Querceto-Carpinetum stachyetosum. Op vochtiger plaatsen groeit essenhakhout (Querceto-Carpinetum filipenduletosum) en op de natste plekken (vrijwel onbegaanbare, drassige zwarte modder) groeit essen-elzenhakhout (Alnetum glutinosae cardaminetosum) met o.a. Chrysosplenium en Cardamine amara. Ik onderzocht alleen de epifytische mosflora van deze drie typen.

In het Q.-C. stachyetosum groeien de meeste mossen op de voet van de oude zomereiken, die hogerop vrijwel kaal zijn. Ik noteerde er Mnium hornum (dominant), Brachythecium velutinum (subdominant), Plagiothecium silvaticum var. neglectum fo. orthocladum (veel) en verder Hypnum cupressiforme, Eurhynchium Stokesii, Brachythecium rutabulum en Isothecium viviparum. Waar het bos wat dichter is, is soms een onderste zone van Mnium hornum (0-30 cm.) en een bovenste van Isothecium viviparum te onderscheiden. Op schuine eikenstammen gaat de mosbegroeiing wel tot meer dan 2 m. hoogte en bestaat dan hogerop vnl. uit Hypnum cupressiforme var. filiforme met wat Dicranoweisia cirrhata. Enige 70 jaar oude Amerikaanse eiken (Quercus borealis) in dit bostype waren eveneens tot meer dan 2 m. met mos begroeid, maar wie beschrijft mijn verrassing, toen ik hier tussen Dicranoweisia en Hypnum cupressiforme var. filiforme

een uiterst fijn en sierlijk levermosje ontdekte, dat ik uit Luxemburg kende als *Microlejeunea ulicina*! Het is het kleinste levermos van Europa, de blaadjes zijn slechts 0,2 mm. groot. Evenals de andere Lejeuneaceae heeft deze soort bladeren met een holle onderlob, die hier echter bijna even groot is als de bovenlob. De kiel van het blad is sterk gebogen en bobbelig, door de grote, uitstekende, bolle bladcellen. Dit atlantische levermos is, voor zover ik weet, nieuw voor ons land. Grappig is, dat ik het een paar dagen tevoren ook al op een beuk in het Beekhuizer bos bij Velp gevonden had!

In het natste bostype, het elzenbroek, zijn de elzenstronken geheel begroeid met weelderige kussens van *Mnium hornum*. Op molmend hout van een elzenstronk deed ik de tweede fraaie vondst: *Plagiotheciella latebricola*, een soort die ik overigens al op verscheidene plaatsen in de Belgische provincie Limburg en in Z.-Gelderland gevonden had, na zijn ontdekking door Wasscher in het Mantinger bos en twee naburige bossen in Drente, en door mij in verscheidene bossen tussen Slenaken en Vaals en in aangrenzende gebieden in Duitsland (Aken) en België (Eupen). Meyer vond hem in het Naardermeer.

De (lage) essestronken in het Alnetum dragen een andere begroeiing dan de elzestronken, nl.: *Homalia trichomanoides*, *Plagiothecium silvaticum* var. *neglectum* fo. *orthocladum*, *Brachythecium rutabulum* en *velutinum*, *Eurhynchium Stokesii* en *praelongum*, *Amblystegium serpens*, *Mnium affine*, *hornum* en *undulatum*, *Hypnum cupressiforme* en *Lophocolea heterophylla*.

Het fraaist begroeid zijn echter de wat hogere (80-130 cm.), oude essestronken in het Querceto-carpinetum filipenduletosum, het zuivere essenhakhout. Het is een Homalietum in optima forma. In de eerste plaats zag ik hier de bovengenoemde soorten van de Alnetum-essenstronken, uitgezonderd *Amblystegium serpens*, *Mnium affine* en *undulatum*. Van de overige zijn *Homalia* en de genoemde *Plagiothecium* kensoorten van het Homalietum. Present waren echter ook de kensoorten *Thamnium alopecurum*, *Mnium cuspidatum*, *Brachythecium populeum*, *Madotheca platyphylla*, *Anomodon viticulosus* en *A. attenuatus*. De laatste soort is een grote zeldzaamheid en tot nu toe slechts bekend van Dordrecht, Zwijndrecht en enkele plaatsen in Z.-Limburg. Tenslotte leverden de essestronken nog op: *Isothecium viviparum*, *Metzgeria furcata*, *Radula complanata*, *Lophocolea minor* en *bidentata*, *Amblystegium varium*, *Thuidium tamarascinum*, *Eurhynchium striatum*, *Neckera complanata*, *Zygodon viridissimus* var. *occidentalis*, *Bryum capillare* en *Fissidens cristatus*! De merkwaardigste soorten hiervan zijn *Lophocolea minor* en *Fissidens cristatus*. De eerste was uit ons land bekend van diverse plaatsen in Z.-Limburg, van

Venlo en van Voorst (bij Zutphen); het is een min of meer continentale soort en de Nederlandse vindplaatsen liggen aan de W.-grens van zijn areaal. Het is wel grappig, dat in het Middachter bos de atlantische *Microlejeunea ulicina* en de continentale *Lophocolea minor* elkaar juist ontmoeten! Hun arealen raken elkaar hier net. *Fissidens cristatus* was tot nu toe alleen uit Z.-Limburg bekend. Al met al stempelt deze mosflora het Middachter bos tot een der bryologisch meest interessante bossen van ons land. Wie gaat er de bodemossen onderzoeken?

Summary

This note is concerned with the epiphytic moss flora of the "Middachter bos", an interesting wood N.E. of Arnhem, in the IJssel valley. Three vegetation types can be distinguished: tall open oak wood (*Querceto-Carpinetum stachyetosum*) on rather dry soil, old ash coppice-wood (*Querceto-Carpinetum filipenduletosum*) on moist soil, and mixed ash-alder coppice-wood (*Alnetum glutinosae cardaminetosum amarae*) on wet soil. In the first type *Microlejeunea ulicina* (first record for the Netherlands) was discovered, on the trunk of a (planted) *Quercus borealis*, in the second type *Lophocolea minor* (a rare species in our country) was found, on stumps of ash trees. This makes the "Middachter bos" a highly interesting meeting point of the areas of an atlantic hepatic and a continental ditto. But besides that, the old stumps of ash trees of the second wood type bear many other bryophytes (27 species in total), e.g. *Fissidens cristatus*, *Amblystegium varium*, *Anomodon attenuatus* and *viticulosus*, *Thamnium alopecurum* and *Brachythecium populeum*. The moss flora of the ash stumps in the alder marsh is essentially the same, but much poorer in species. On alder stumps *Plagiothecium latebricola* was found. *Mnium hornum* is the dominant species here.

+ +

MOSSEN VAN DE WILGEN BIJ WIJK-BIJ-DUURSTEDEN

door N.E. Nannenga-Bremekamp

Langs de dijk in de uiterwaarden tussen Amerongen en Wijk bij Duurstede groeien oude knotwilgen. Ze staan in één of meer onderbroken rijen. Plaatselijk zijn de kruinen begroeid met Eikvaren, Bitterzoet, gras e.d.

De wilgenstammen bieden verschillende standplaatsen: van hoog tot laag in zon of schaduw en bovendien de beschutte binnenzijde van holle bomen waar het vochtig en donker is. Er zijn mossen die niet kieskeurig en overal te vinden zijn, anderen houden zich aan een bepaalde plaats. Voorbeelden van de eerste groep zijn: *Homalothecium sericeum*, *Hypnum cupressiforme*, *Leskea polycarpa* en *Leucodon sciuroides*, deze komen hier en daar verspreid voor, maar aan de N.W. kant bekleeden ze de boom van onder tot boven. Een uitgesproken voorkeur voor schaduw hebben *Anomodon viticulosus*, *Neckera complanata* en *Zygodon viridissimus*. Een lage schaduwrijke plaats wordt ingenomen door *Scleropodium caespitosum*, terwijl *Forella platyphylla* en *Orthotrichum Lyellii* de schaduw hoger op zoeken.

De zonzijde is veel spaarzamer begroeid, hier vinden we *Bryum inclinatum*, *Dicranoweisia cirrata*, *Orthotrichum affine*, *O. diaphanum*, *O. tenellum*, *Tortula latifolia* en *T. laevipila*.

In de holle bomen treffen we meest *Aulacomnium androgynum*, *Hypnum cupressiforme* en *Lophocolea heterophylla*, ook de var. met broedkorrels.

In de onderstaande soortenlijst zijn de volgende afkortingen gebruikt: O = over de hele stam voorkomend; H = hoger dan 1 m.; S = schaduwkant (N.W.); V = voet van de boom; Z = zonnige Zuiden. Onderstreping geeft de voorkeur voor een bepaalde plaats aan.

MUSCI

<i>Amblystegium serpens</i> (Hedw.) B. & S.	V, S
<i>Anomodon viticulosus</i> (Hedw.) Hook & Tayl.	S
<i>Aulacomnium androgynum</i> (Hedw.) Schw.	S
<i>Brachythecium rutabulum</i> (Hedw.) B. & S.	S
" <i>velutinum</i> (Hedw.) B. & S.	V, S
<i>Bryum capillare</i> Hedw.	O, <u>S</u>
" <i>inclinatum</i> (Brid.) B. & S.	O, <u>S</u>
<i>Dicranoweisia cirrata</i> (Hedw.) Lindb.	O, <u>V</u>
<i>Eurhynchium stokesii</i> (Turn.) B. & S.	O, <u>S</u>
<i>Homalothecium sericeum</i> (Hedw.) B. & S.	O, <u>S</u>
<i>Hypnum cupressiforme</i> Hedw.	O, <u>S</u>

<i>Leskea polycarpa</i> Hedw.	O, <u>S</u>
<i>Leptodictyum riparium</i> (Hedw.) Warnst.	V
<i>Leucodon sciuroides</i> (Hedw.) Schw.	O, <u>S</u>
<i>Neckera complanata</i> (Hedw.) Hueb.	S
<i>Orthotrichum affine</i> Brid.	H, Z
" <i>diaphanum</i> Brid.	H, Z
" <i>lyelli</i> Hook & Tayl.	H, S
" <i>tenellum</i> Bruch. ex Brid.	H, Z
<i>Scleropodium caespitosum</i> (Wils.) B. & S.	V, S
<i>Tortula latifolia</i> Bruch.	O, <u>Z</u>
" <i>laevipila</i> (Brid.) Schw.	O, <u>Z</u>
<i>Zygodon viridissimus</i> (Dicks.) R. Br.	S, H

HEPATICAE

<i>Frullania dilatata</i> (L.) Dum.	H
<i>Lophocolea heterophylla</i> (Schrud.) Dum.	H, S
" " met broedkorrels	H, S
<i>Metzgeria furcata</i> (L.) Dum.	S, V!
<i>Porella platyphylla</i> (L.) Lindb.	S, H

Summary

Moss from the old willows in the Rhine fenlands near Wijk-bij-Duurstede.

A survey of the mosses growing on the willows is given, special attention being paid to the position of the species on the trees. Abbreviations in the list of collected species are as follows: O = all parts of the tree; H = higher than 1 m.; S = shadow N.W.; V = foot of tree; Z = sunside S.; underlining indicates the preference for a special part, i.e. OS means: can be found on all parts, but grows most abundantly in the shade.

+ +

BOEKBESPREKING

W. Meijer: The Genus Orthodontium (18 platen, XIII + 80 pp.)

Een monografie over de systematiek en bryo-geografie van *Orthodontium*, een geslacht dat in hoofdzaak buiten Europa voorkomt. Na een inleidend woord volgt een hoofdstuk over de geschiedenis van dit genus, waarin duidelijk de grote verwarring naar voren komt die hierbij op het gebied van de systematiek heerste. Nog beter komt dit tot uitdrukking in het feit dat van de 33 soorten die in de literatuur vermeld worden de schrijver maar 12 namen behouden heeft voor soorten en ondersoorten. Dan komt de eigenlijke revisie van het genus aan de beurt. Een aantal kenmerken bleken door hun variabiliteit onbruikbaar te zijn, zodat een nieuwe indeling van dit genus nodig was. Een goede sleutel tot de soorten met hun uitvoerige beschrijving en vindplaatsen besluit het systematische gedeelte. De schrijver maakt het zeer aannemelijk dat *O. lineare* een immigrant is in Europa. Tot slot volgt een hoofdstuk over de verspreiding van de verschillende soorten over de wereld. Het geheel is verlucht met vele, goede en duidelijke tekeningen van de soorten, zowel als met een aantal verspreidingskaartjes. Doordat dit proefschrift sneller beëindigd moest worden dan oorspronkelijk verwacht werd, zijn hier en daar enkele onnauwkeurigheden ingeslopen. Dit doet echter niets af aan het feit dat deze revisie een grondig en degelijk stuk werk is en dan ook eindelijk klaarheid heeft gebracht in de verwarring die hier op nomenclatorisch zowel als op systematisch gebied heerste.

E.A.

Karl Bertsch: Moosflora. Eugen Ulmer in Stuttgart z.Z. Ludwigsburg Körnerstrasse 16, 1949, 102 Abb. u. 193 pp. Prijs ca f 9.-

Een bladmos-, veenmos- en levermosflora van Midden-Duitsland met goede tekeningen van vele soorten. De sleutels tot de geslachten en soorten zijn goed. Als voorbeeld moge dienen dat er aparte tabellen zijn voor fructificerende, steriele en broedorgaandragende acrocarpe mossen, zowel als voor fructificerende en steriele pleurocarpe mossen. Gemakkelijk is ook dat er tabellen in staan voor het determineren van mossen van bepaalde standplaatsen, t.w. bos, rottend hout, boomstammen, stromend water enz. Wel moet men er rekening mee houden, dat typisch atlantische soorten (*Scapania compacta*, *Tortella flavovirens*, *Blyttia*, *Mörckia*) in deze flora niet vermeld worden. Ook de alpine soorten en enkele zeldzame mossen (*Mnium subglobosum*, *Nardia geoscypha* en *Orthocaulis kunzeanus*)

ontbreken. Behalve een korte beschrijving van elke soort worden, waar nodig, ook de maten van de bladcellen opgegeven. Van alle soorten wordt ook een Duitse naam voorgesteld, die soms nogal gekunsteld aandoet. Een goed boek voor de veldbryoloog, alsook voor diegene die zich al enigszins in de bryologie heeft ingewerkt. Voor critische soorten is dit werk niet bedoeld en schiet het ook tekort. De nomenclatuur is nog oud. Jammer dat het papier en de band van vrij matige hoedanigheid zijn.

E.A.

++

KORTE BERICHTENContact met Amerika

Het volgende is een citaat uit een brief van de Presidente van "The American Bryological Society", Geneva Sayre:

"I should like to say again for myself and for the society that we are extremely grateful for your kindness and that your gift will perpetuate the memory of the cordial relationships between bryologists across the Atlantic."

Dit naar aanleiding van een exsiccata Nederlandse mossen door mij verzameld en aangeboden om uiting te geven aan onze dankbaarheid voor de hulp die de Amerikaanse bryologen ons na de bevrijding zo gul en spontaan aanboden.

N.E. Nannenga-Bremekamp

Rectificatie

In "Buxbaumia" 6, 1/2, pag. 22, 1952, wordt de vondst gemeld van *Plagiothecium depressum* Dixon, een nieuwe soort voor onze flora. Dit berust op een vergissing en deze soort moet dus van de lijst van nieuwe indigenen geschrapt worden.

E.A.

Plaatselijk Mossenwerkgroep te Wageningen

Nadat geruime tijd in Wageningen geen plaatselijke werkgroepsbijeenkomsten waren geweest, werd door enkele leden van de afdeling de wens naar mossenvoorlichtingsavonden geuit. Gedurende de voorzomer zijn om de veertien dagen bijeenkomsten gehouden, waarbij het aantal deelnemers weliswaar niet groot was, maar waarvan de aanwezigen toch veel geleerd hebben. Begonnen werd met eenvoudige mossen uit de omgeving, maar er werd daarna ook moeilijker materiaal gedetermineerd, zoals de mossen van de Bergeijk-excursie en Indonesische mossen van Luitingh.

W.D. Margadant

Kort verslag van de Werkgroepsvergadering te Haren (13 Sept. '52)
Besloten werd op 1, 2 en 3 Mei 1953 naar Voorne te gaan, nu het Biologisch station geopend is, en op 7 en 8 September 1953 een week-end te houden, in principe naar de Oostelijke Veluwezoom. De inhoud van de toekomstige "Buxbaumia"-nummers werd besproken, alsmede het publiceren van nieuwe en belangrijke mosvondsten. Gewezen werd op de wenselijkheid om bij publicaties herbariumnummers op te geven en om van de soorten die nieuw voor Nederland zijn materiaal in het Rijksherbarium te Leiden te deponeren. Een nieuwe exsiccata-serie wordt voorbereid, door bij voorkomende gelegenheden geschikt materiaal te verzamelen.

W.D. Margadant

Benoeming

W.D. Margadant is aangesteld te Groningen als wetenschappelijk ambtenaar Z.W.O. teneinde de bryofyten voor de Flora Malesiana te bewerken.

Nomenclatuur

De subcommissie voor de nomenclatuur der Musci (ingesteld door de conferentie te Stockholm) heeft de datum van het verschijnen van Hedwig's "Species Muscorum" vastgesteld op 31-12-1801.

++

VERSLAG VAN DE BIJEENKOMSTEN DER AMSTERD. BRYOL. WERKGROEP IN 1951

Totaal werden door ons in 1951 14 bijeenkomsten in de Hortus gehouden. Van de op deze avonden gedetermineerde en gedemonstreerde soorten volgt hieronder een overzicht, waarin echter niet de gedetermineerde exemplaren van de Duivelsberg-, Limburg- en Ootmarsum-excursies zijn opgenomen, daar deze reeds in de betreffende verslagen zijn verschenen. De in ons land behorende soorten zijn:

Amblystegium serpens (op stenen Halfweg; leg. en det. Hazevoet - Naardermeer; leg. en det. Vergouw)

Atrichum undulatum (Amsterd. Bos; leg. en det. Reynders)

Aulacomnium androgynum (Kennemerduin; leg. en det. Haz.)

Aulacomnium palustre (Liedebrug Haarlem; Haz.)

Barbula convoluta (Kennemerduin; leg. en det. S.Gr. - Kalkterrein Crailo; leg. Mevr. Koopman, det. E. Agsteribbe)

Barbula unguiculata (Kalkterrein Crailo; leg. Mevr. Koopman, det. Mevr. Koopman en E.A.)

- Brachythecium albicans (Wildrijk Zijpe en Duin en Kruidberg; leg. Haz., det. Haz. en S.Gr.)
- Brachythecium populium (Biesbos Oud Valkenburg; leg. Reynders, det. Reynders en E.A.)
- Brachythecium rutabulum (Jaagpad langs Nieuwe Meer A'dam; leg. en det. Haz. - Wildrijk Zijpe; Haz. - Naardermeer; Reynders)
- Calliargon cordifolium (Naardermeer; leg. Verg., det. Verg. en E.A.)
- Calliargonella cuspidata (Liedebrug Haarlem; Haz.)
- Campylium chrysophyllum (Amst. Waterl. Duinen; W. Meyer)
- Campylium elodes (Staverden; leg. Verg., det. E.A.)
- Ceratodon purpureus (Naardermeer; Verg. - Duinen t.W. v.d. Verbrande Pan Petten; Verg.)
- Cirriphyllum piliferum (Biesbos Oud Valkenburg; Reynders)
- Cratoneurum filicinum (Loenerveense plassen Oud Loosdrecht; leg. Reynders, det. Reynders en S.Gr.)
- Dicranella heteromalla (Leersum; Haz.)
- Dicranoweisia cirrata (Zeeweg Bloemendaal; Haz.)
- Dicranum bonjeani (Haddingsbraak Halfweg; Haz.)
- Dicranum scoparium (Duin en Kruidberg en Leersum; Haz.)
- Didymodon rubellus (Amst. Waterl. Duinen; leg. Verg., det. Verg. en S.Gr. - Schiermonnikoog; in Hartog)
- Drepanocladus aduncus (Duin en Kruidberg; leg. Reynders, det. E.A.)
- Drepanocladus fluitans (Zwanewater; leg. en det. den Hartog)
- Drepanocladus revolvens (Nieuwkoopse plassen; leg. Reynd., det. E.A.)
- Drepanocladus sendtneri (Kwakjeswater Voorne; leg. Reynd., det. E.A.)
- Drepanocladus uncinatus (Rietput Petten; den Hartog)
- Encalypta streptocarpa (Amst. Waterl. Duinen; leg. en det. W. Meyer - Kennemerduin; leg. Mevr. Koopman en S.Gr., det. S.Gr. - St Jansbos en Biesbos Oud Valkenburg; leg. en det. Reynd.)
- Eurhynchium speciosum (Spaarnd.dijk A'dam; Reynd.)
- Eurhynchium stokesii (Duin en Kruidberg; leg. Haz., det. Haz. en S.Gr.)
- Fissidens bryoides (A'damse Bos; leg. Reynd., det. Reynd. en S.Gr.)
- Frullania dilatata (Wildrijk Zijpe; den Hartog)
- Grimmia pulvinata (Langs Lek bij Beusichem; Haz.)
- Homalia trichomanoides (Langs Lek bij Beusichem; leg. Haz., det. Haz. en S.Gr. - Naardermeer; Reynd.)
- Homalothecium sericeum (op stenen Halfweg; Haz.)

- Hygrohypnum luridum (= palustre) (Loosdrecht en Loenerveense plassen Oud Loosdrecht; leg. Reynd., det. Reynd., E.A. en W.M.)
- Hylocomium splendens (Duin en Kruidberg en De Koog Texel; Haz.)
- Hypnum cupressiforme (wildrijk Zijpe; Haz.)
- Isothecium myosuroides (Naardermeer; leg. en det. Reynd., teste E.A. en S.Gr.)
- Isothecium myurum (idem)
- Leptodictyum riparium (Nieuwkoop; leg. Verg., det. Verg. en E.A.)
- Leskea polycarpa (Langs Lek bij Beusichem; Haz.)
- Leucobryum glaucum (Lersum; Haz.)
- Leucodon sciurioides (A'damsé Waterl. Duinen; leg. Reynd., det. E.A. en Reynd.)
- Lophocolea bidentata (Kennemerduin; Haz.)
- Lophocolea heterophylla (Idem)
- Mnium affine (Duin en Kruidberg en Overveen; leg. Haz., det. Haz. en E.A.)
- Mnium cuspidatum (Amsterd. Waterl. Duinen; leg. en det. W.M.)
- Mnium punctatum (Leuvenumse beek; leg. en det. Verg.)
- Mnium undulatum (Overveen; leg. Haz., det. E.A.)
- Orthodicranum montanum (Vorstmeer Veluwe; leg. en det. Verg.)
- Orthotrichum cupulatum (Over Holland (Utr.); leg. Mej. v. Blitterswijk, det. W.M.)
- Orthotrichum diaphanum (Uiterwaarden Beusichem; Haz.)
- Physcomytrium spec. (Naardermeer; Verg.)
- Physcomytrium pyriforme (buitendijkse landen Uitdam; leg. en det. den Hartog)
- Plagiothecium denticulatum (Wildrijk Zijpe; leg. en det. den Hartog en Haz.)
- Plagiothecium undulatum (Duinen Schoorl; leg. en det. den Hartog)
- Platyhypnidium rusciforme (Biesbos Oud Valkenburg; leg. en det. Reynd., teste S.Gr.)
- Polytrichum commune (Liedebrug Haarlem; Haz.)
- Polytrichum formosum (Schoorl; Haz.)
- Polytrichum juniperinum (Maarn; Haz.)
- Pseudoscleropodium purum (Haddingsbraak Halfweg; Haz.)
- Rhynchostegium confertum (Spaarnd.dijk A'dam; Reynd.)
- Rhytidiadelphus squarrosus (Duinen de Koog Texel; Haz.)
- Rhytidiadelphus triquetrus (Idem)
- Thamnum alopecurum (Biesbos Oud Valkenburg; Reynd.)
- Tortella flavovirens (Amsterd. Waterl. Duinen; W.M. - Kalkterrein Crailloo; leg. Reynd., det. E.A.)
- Tortula latifolia (Uiterwaarden Beusichem; leg. Haz., det. Haz. en S.Gr.)

Ulota spec. (Naardermeer; leg. Reynnd.)
Zygodon viridissimus (Zeeweg Bloemendaal; leg. en det. W.M.)

BELGIE

Eurhynchium praelongum (Ru de Bayehon; leg. en det. Hermien en
 v. im M.)

Jungermannia cf. pumila (idem)

Metzgeria furcata (Idem)

Heckera crispa (Idem)

DUITSLAND

Scapania undulata (Harz; leg. Dicky Giesen, det. W.M.)

ENGBLAND

Eurhynchium crassinervium (Cuddesdom bij Oxford; leg. en det.
 W.M.)

Lejeunia patens (Aber Valley N.-Wales; W.M.)

Nowellia curvifolia (Idem)

Pterogonium gracile (Idem)

Scapania planifolia (Devilskitchen N.-Wales; W.M.)

Thuidium hystricosum (Watlington bij Oxford; W.M.)

Weisia crispa (Idem)

FRANKRIJK

Homalothecium phillipianum (Jura; leg. Dicky Giessen; det. E.A.)

Neckera crispa (bos Huelgoat Bretagne; leg. Mevr. Koopman, det.
 S.Gr.)

Ulota bruchii (Idem)

PHILIPPIJNEN

Arthrocnemum schimperi (Coll. v.d. Wijk; det. E.A.)

Exodietyon sullivantii (Idem)

Leucophanes candidum (Idem)

TURKYE

Cephalozia turnerii (Coll. Meyer; det. W.M.)

ZWEDEN

Aulacomnium palustre var. imbricatum (Eiland Rummarö Stockholmse
 scheren; coll. Meyer, det. W.M.)

Grimmia mühlenbeckii (Idem)

Racomitrium heterostichum (Idem)